

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 20 – ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Τα θέματα που αναλύονται σε αυτό το τεύχος της Οικονομικής Έρευνας είναι οι δαπάνες για δημόσια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Κύπρο, η τιμολόγηση του νερού ύδρευσης και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας.

Η κρατική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Κύπρο φαίνεται πως είναι κοινωνικά δίκαιη, αφού ωφελεί νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα, αλλά αναποτελεσματική επειδή είναι ανώφελη για την πλειοψηφία των νοικοκυριών, που προσφεύγουν στον ιδιωτικό τομέα. Το κόστος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης θα αυξάνεται ραγδαία λόγω της αύξησης του ποσοστού ηλικιωμένων στον πληθυσμό και της τεχνολογικής εξέλιξης. Η σχεδιαζόμενη εισαγωγή του Γενικού Συστήματος Υγείας αναμένεται να έχει κάποια οφέλη, όπως η καθολική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η δυνατότητα συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, όμως δεν θα είναι χωρίς κόστος τόσο για τον ίδιο τον ασφαλιζόμενο, όσο και για την οικονομία, αφού οι εισφορές στο σχέδιο θα αυξήσουν το κόστος εργασίας και, ενδεχομένως, να βλάψουν την ανταγωνιστικότητα.

Η προωθούμενη πολιτική για κατασκευή πολλών νέων μονάδων αφαλάτωσης αποτελεί δαπανηρή λύση, ακριβότερη από το κόστος του προβλήματος έλλειψης νερού το οποίο προσπαθεί να εξαλείψει. Μια ορθολογική τιμολογιακή πολιτική, που θα επέβαλλε σταδιακά αυξήσεις στην τιμή του νερού ύδρευσης, θα μπορούσε να επιτύχει εξοικονόμηση νερού και διατήρηση επαρκών αποθεμάτων για τις επόμενες δεκαετίες με μικρότερες δαπάνες σε σχέση με την υφιστάμενη πολιτική. Αν μάλιστα είχε υιοθετηθεί αυτή η προσέγγιση μια δεκαετία νωρίτερα, το κόστος θα ήταν αισθητά χαμηλότερο.

Οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στοχεύουν στην αποτύπωση των αντιλήψεων των επιχειρηματιών και καταναλωτών για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, αλλά και των προσδοκιών τους για διάφορα οικονομικά μεγέθη. Η ανάλυση των στοιχείων των κυπριακών Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας της τελευταίας διετίας έδειξε ότι, γενικά, οι πλείστες επιχειρήσεις είναι σε θέση να προβλέπουν σωστά διάφορα οικονομικά μεγέθη τους, ενώ δεν παρουσιάζονται συστηματικές αποκλίσεις των προσδοκιών τους από την πραγματικότητα για συγκεκριμένες κατηγορίες ή τύπους επιχειρήσεων.

Σε αυτό το τεύχος:

• Πόσο Αξίζει η Δημόσια Υγεία για τον Κύπριο Καταναλωτή;	2-3
• Το Κόστος της Σπανιότητας Υδάτινων Πόρων και η Αντιμετώπισή του	4
• Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Κύπρο 2008-2010	5
• Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών	6
• Νέα του Τμήματος Οικονομικών	7
• Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών	8

Πόσο Αξίζει η Δημόσια Υγεία για τον Κύπριο Καταναλωτή; Πάνος Πασιαρδής & Νικολέττα Πασιορτίδου

Τα υψηλά και αυξανόμενα επίπεδα δαπανών υγείας, που σε μεγάλο βαθμό ανάγονται στις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και τη γήρανση του πληθυσμού, αποτελούν θέμα ακαδημαϊκού και πολιτικού ενδιαφέροντος στις πλείστες χώρες. Στην περίπτωση της Κύπρου η έρευνα σε θέματα κόστους και απόδοσης της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Η παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην ελεύθερη αγορά, χωρίς την κατάλληλη ρύθμιση, χαρακτηρίζεται από αναποτελεσματικότητα, κυρίως λόγω της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση. Η ασυμμετρία αυτή οφείλεται στο ότι ο ασθενής, κατά κανόνα, δεν γνωρίζει ποια θεραπεία χρειάζεται, με αποτέλεσμα να αφήνεται στο γιατρό να την καθορίζει από μόνος του. Αναπόφευκτα, η απόφαση του γιατρού δεν θα στηρίζεται αποκλειστικά στο πώς θα ωφεληθεί η υγεία του πελάτη-ασθενούς, αλλά και στο οικονομικό όφελος του ίδιου. Αντίθετα, στην αγορά ασφάλειας υγείας η ασυμμετρία στην πληροφόρηση δυνατόν να λειτουργήσει υπέρ του ασθενούς (γνωρίζει περισσότερα για την κατάσταση της υγείας του) και σε βάρος της ασφαλιστικής εταιρείας.

Η κρατική παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης δεν είναι πάντοτε η λύση των προβλημάτων της ελεύθερης αγοράς, γιατί στις πλείστες χώρες το κράτος είναι λιγότερο αποτελεσματικό στην διαδικασία παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών από ό,τι ο ιδιωτικός τομέας. Αυτό οφείλεται στο ότι η δομή και λειτουργία των κρατικών υπηρεσιών υγείας στηρίζεται σε κίνητρα που ενθαρρύνουν λιγότερο την παραγωγικότητα και περισσότερο την απονομή κοινωνικής δικαιοσύνης (π.χ. δωρεάν περίθαλψη βάσει εισοδηματικών κριτηρίων ή/και καθολική περίθαλψη συγκεκριμένης και ίδιας για όλους ποιότητας). Συνεπώς, η υποκατάσταση της ιδιωτικής με κρατική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη έχει επιθυμητά αποτελέσματα μόνο εκεί που υπάρχει κατάλληλη υποδομή (π.χ. Σκανδιναβικές χώρες).

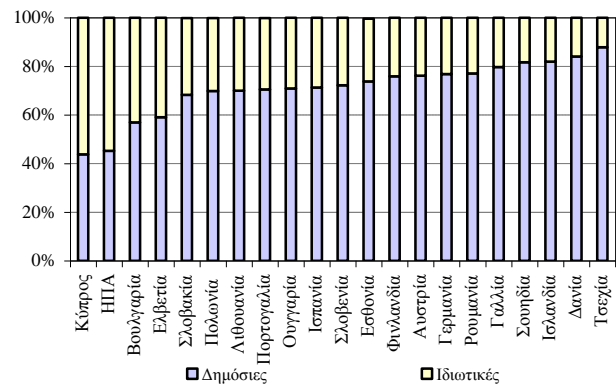
Μια μέση λύση είναι ένας συνδυασμός ιδιωτικής και κρατικής περίθαλψης όπου:

- το κράτος επικεντρώνεται στη ρύθμιση των αγορών, στη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και στην παρεμπόδιση/αντιμετώπιση πανδημιών, ενώ
- ο ιδιωτικός τομέας διασφαλίζει την συγκράτηση του κόστους παραγωγής και της υπέρμετρης ζήτησης, καθώς και τη δυνατότητα επιλογής όσον αφορά τον παροχέα (γιατρό, νοσοκομείο κλπ) και την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας.

Το ΚΟΕ έχει ολοκληρώσει πρόσφατα έρευνα όπου, μεταξύ άλλων, εξετάζει την αναποτελεσματικότητα της κρατικής παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην Κύπρο που συνδέεται με τη δομή του υπάρχοντος συστήματος.* Εξετάζει, επίσης, την κατανομή των δαπανών υγείας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και τους παράγοντες που προσδιορίζουν τις δαπάνες υγείας των νοικοκυριών ανάλογα με τον τύπο κάλυψης των μελών τους.

Η κατανομή της συνολικής δαπάνης για υγεία μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για διάφορες χώρες φαίνεται στο Διάγραμμα 1. Οι χώρες (για τις οποίες υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία) ταξινομούνται σε αύξουσα σειρά βάσει του μεριδίου των δημόσιων δαπανών υγείας στις συνολικές δαπάνες. Στην Κύπρο ο δημόσιος τομέας έχει το μικρότερο ποσοστό στη συνολική (κρατική και ιδιωτική) δαπάνη για υγεία (44%) και ακολουθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Βουλγαρία και η Ελβετία. Στην Τσεχία, Δανία, Ισλανδία και Σουηδία ο δημόσιος τομέας έχει το μεγαλύτερο ποσοστό δημόσιων δαπανών (80%) στη συνολική δαπάνη για υγεία.

Διάγραμμα 1: Μεριδίο δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στις δαπάνες υγείας, 2006

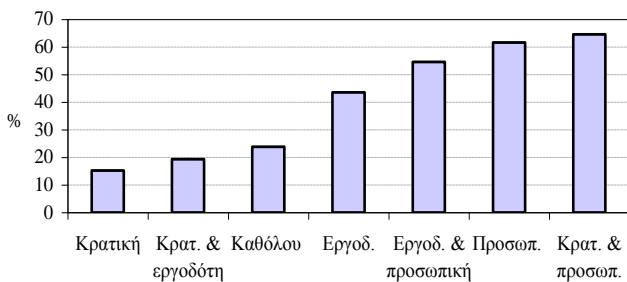
Το μεγάλο μερίδιο του ιδιωτικού τομέα στην Κύπρο δυνατόν να αποδοθεί στην απουσία ενός εθνικού κρατικού συστήματος υγείας που να προσφέρει καθολική κάλυψη και στην αναποτελεσματικότητα του υφιστάμενου συστήματος, που προσφέρει δυνατότητες στον ιδιωτικό τομέα να υποκαθιστά την κρατική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ακόμα και στις περιπτώσεις που αυτή προσφέρεται δωρεάν. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι το μερίδιο του ιδιωτικού τομέα υγείας πιθανόν να είναι ακόμη μεγαλύτερο από ό,τι εμφανίζεται στις επίσημες στατιστικές, αν ληφθεί υπόψη και το ενδεχόμενο αδήλωτων εισοδημάτων των αυτοεργαζομένων ιατρών.

* Andreou M., P. Pashardes and N. Pashourtidou “Cost and value of health care in Cyprus”, Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής 02-10, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Απρίλιος 2010.

Πόσο Αξίζει η Δημόσια Υγεία για τον Κύπριο Καταναλωτή; Πάνος Πασιαρδής & Νικολέττα Πασιοιουρίδου

Το Διάγραμμα 2 δείχνει την ποσοστιαία αύξηση στη συνολική δαπάνη του νοικοκυριού για υγεία που προκύπτει από ένα επιπρόσθετο μέλος του, ανάλογα με τον τύπο ιατροφαρμακευτικής κάλυψης που έχει αυτό το άτομο. Φαίνεται ότι το μικρότερο πρόσθετο κόστος προκύπτει όταν η κάλυψη είναι εξ ολοκλήρου κρατική ή όταν αυτή συνδυάζεται με κάλυψη από εργοδότη ιδιωτικού τομέα. Αντίθετα, το μεγαλύτερο πρόσθετο κόστος επωμίζεται το νοικοκυριό όταν το μέλος του διαθέτει μόνο προσωπική κάλυψη ή όταν αυτή συνδυάζεται με κρατική κάλυψη ή κάλυψη από εργοδότη. Σημειωτέον ότι οι δαπάνες υγείας για άτομα χωρίς κάλυψη δεν είναι πολύ μεγαλύτερες από τις δαπάνες υγείας για άτομα με κρατική κάλυψη. Συγκεκριμένα, όταν ένα μέλος του νοικοκυριού έχει κρατική κάλυψη η δαπάνη για υγεία αυξάνεται κατά 5%, ενώ όταν το άτομο αυτό δεν έχει καμιά ιατροφαρμακευτική κάλυψη η δαπάνη για υγεία αυξάνεται κατά 9%.

Διάγραμμα 2: Αύξηση στις δαπάνες υγείας κατά τύπο κάλυψης (ανά μέλος νοικοκυριού)

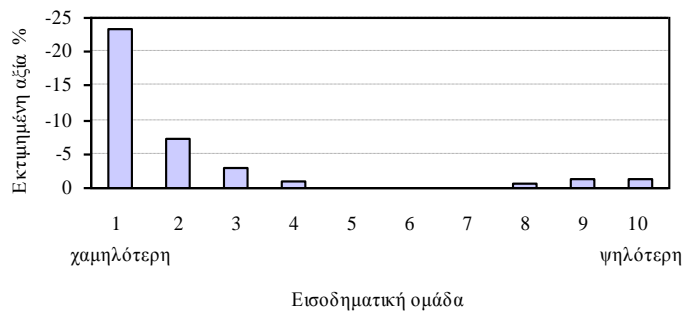

Στα πιο πάνω αποτελέσματα υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι νοικοκυριά με πρόσβαση σε κρατική περίθαλψη έχουν όφελος σε σχέση με αυτά που έχουν προσωπική κάλυψη από τον ιδιωτικό τομέα, ωστόσο δεν έχουν όφελος σε σύγκριση με αυτά χωρίς οποιαδήποτε ιατροφαρμακευτική κάλυψη. Πίσω από αυτό το εκ πρώτης όψεως αντιφατικό αποτέλεσμα, κρύβονται διάφοροι παράγοντες που προσδιορίζουν τις δαπάνες υγείας του νοικοκυριού (εισοδήμα, ηλικία, κατάσταση υγείας κλπ) που εκτιμώνται και αναλύονται στην έρευνα του ΚΟΕ.

Επιπλέον, στην ίδια έρευνα αποτιμάται η χρηματική αξία της δωρεάν κρατικής περίθαλψης από τη σκοπιά του καταναλωτή. Με άλλα λόγια εκτιμάται το χρηματικό αντάλλαγμα που θα δεχόταν ένα νοικοκυριό προκειμένου να αποποιηθεί του δικαιώματος πρόσβασης σε δωρεάν κρατική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το Διάγραμμα 3 δείχνει την εκτιμημένη αξία της δωρεάν κρατικής περίθαλψης (ως ποσοστό του εισοδήματος του νοικοκυριού) κατά εισοδηματική ομάδα, ξεκινώντας από το 10% των νοικοκυριών με το

χαμηλότερο εισόδημα και καταλήγοντας στο 10% των νοικοκυριών με το υψηλότερο εισόδημα. Η δωρεάν κρατική περίθαλψη φαίνεται να αποτιμάται θετικά ανάμεσα στα νοικοκυριά στις τρεις χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες, για τις οποίες εκτιμάται ότι για κάθε μέλος που δικαιούται δωρεάν κρατική περίθαλψη έχουν όφελος που, κατά μέσο όρο, αντιστοιχεί στο 10% του εισοδήματός τους. Σημειωτέον ότι οι κατηγορίες αυτές αφορούν ως επί το πλείστον νοικοκυριά ηλικιωμένων ατόμων ή/και ατόμων νεαρής ηλικίας (με μικρά παιδιά). Η αξία που αποδίδουν στη δωρεάν κρατική περίθαλψη οι υπόλοιπες εισοδηματικές/ηλικιακές ομάδες είναι σχεδόν μηδενική.

Διάγραμμα 3: Η αξία της δωρεάν κρατικής περίθαλψης ως % του εισοδήματος (ανά μέλος νοικοκυριού)

Συμπερασματικά, η κρατική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Κύπρο είναι κοινωνικά δίκαιη, αφού ωφελεί νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα, αλλά αναποτελεσματική στο βαθμό που είναι ανώφελη για την πλειοψηφία των νοικοκυριών και επαναλαμβάνεται από τον ιδιωτικό τομέα. Το κόστος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης θα αυξάνεται ραγδαία λόγω της αύξησης του ποσοστού ηλικιωμένων στον πληθυσμό και της επιταχυνόμενης απόσβεσης των επενδύσεων, λόγω ραγδαίας τεχνολογικής προόδου και υποκατάστασης του ανθρώπινου κεφαλαίου με υλικό κεφάλαιο. Η προ πολλού σχεδιαζόμενη εισαγωγή του Γενικού Συστήματος Υγείας (ΓΕΣΥ) αναμένεται να έχει κάποια οφέλη, όπως η καθολική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η δυνατότητα συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Από την άλλη, το ΓΕΣΥ δεν θα είναι χωρίς 'παρενέργειες' που θα έχουν κόστος για τον ίδιο τον ασφαλιζόμενο, αλλά και συνολικά για την οικονομία, αφού οι εισφορές στο σχέδιο θα αυξήσουν το κόστος εργασίας και θα μειώσουν την ανταγωνιστικότητα.

Τα οικονομικά θεμελιώδη συνηγορούν στο να έχει το κράτος το ρόλο του ρυθμιστή του ΓΕΣΥ, ενώ ο ιδιωτικός τομέας να είναι ο κατ' εξοχήν παραγωγός των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Ωστόσο, αυτό δεν θα είναι αρκετό αν δεν δημιουργηθούν ταυτόχρονα δομές κινήτρων και ασφαλιστικών δικλείδων για ορθολογική συμπεριφορά όλων όσων συμμετέχουν στο σύστημα: ασθενών, γιατρών και κρατικών λειτουργιών.

Η διαχείριση ενός σπάνιου φυσικού πόρου – όπως είναι το νερό στην Κύπρο – αποτελεί κατ' εξοχήν ζήτημα μακροχρόνιου σχεδιασμού. Ωστόσο, αντί για έγκαιρο προγραμματισμό, οι αρχές υποχρεώθηκαν το 2008 να προχωρήσουν βεβιασμένα σε περικοπές της παροχής νερού και να εισαγάγουν ποσότητες νερού σε πολύ υψηλές τιμές. Επιπλέον επανήλθαν οι σχεδιασμοί για νέες μονάδες αφαλάτωσης, με υψηλό κόστος, λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των ελλείψεων νερού.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, προσπαθήσαμε να προσδιορίσουμε πόσο θα κοστίσει στην κοινωνία η έλλειψη νερού ύδρευσης για την επόμενη εικοσαετία, πώς συγκρίνεται αυτό το κόστος με το κόστος των νέων μονάδων αφαλάτωσης και πώς θα έπρεπε να αλλάξει η τιμολογιακή πολιτική του νερού ώστε να ενθαρρύνονται οι καταναλωτές για εξοικονόμηση*.

Η έλλειψη επαρκών ποσοτήτων έχει οικονομικό κόστος, επειδή οι διαθέσιμες ποσότητες νερού δεν ικανοποιούν όλη τη ζήτηση. Σύμφωνα με ένα «αισιόδοξο» σενάριο, που υποθέτει μικρή αύξηση της κατά κεφαλή ζήτησης νερού μέχρι το 2030, το κόστος αυτό θα ανέλθει στα 72 εκ. Ευρώ (σε σταθερές τιμές του έτους 2009)· αν η ζήτηση αυξηθεί γρηγορότερα, το κόστος μπορεί να ξεπεράσει τα 200 εκ. Ευρώ. Αν λάβουμε υπόψη και τα αποτελέσματα κλιματικών μοντέλων για την περιοχή της Κύπρου, που προβλέπουν μείωση της μέσης ετήσιας βροχόπτωσης κατά 10% περίπου έως το 2030, το κόστος ελλείψεων νερού μπορεί να είναι 15–22% υψηλότερο.

Σύμφωνα με τον υφιστάμενο σχεδιασμό, όλες οι ανάγκες ύδρευσης θα ικανοποιούνται σε λίγα χρόνια από νερό προερχόμενο από μονάδες αφαλάτωσης, οι οποίες όμως έχουν υψηλό κεφαλαιουχικό και λειτουργικό κόστος. Με βάση το χρονοδιάγραμμα λειτουργίας των νέων μονάδων, υπολογίσαμε ότι το κόστος αυτό μπορεί να ξεπεράσει τα 400 εκ. Ευρώ (σε τιμές 2009), ακόμα και αν δεν ληφθούν υπόψη οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη λειτουργία των εργοστασίων. Είναι φανερό ότι η αφαλάτωση αποτελεί ακριβή λύση, ακριβότερη από το κόστος του προβλήματος έλλειψης νερού το οποίο προσπαθεί να εξαλείψει.

Ωστόσο, με κατάλληλη τιμολόγηση, η κατανάλωση νερού μπορεί να περιοριστεί ώστε αφενός να ικανοποιούνται οι ανάγκες των καταναλωτών και αφετέρου να διαφυλάσσονται υδάτινοι πόροι για το μέλλον. Ο Πίνακας 1 δείχνει την αύξηση στην τιμή του

νερού ύδρευσης ώστε να λαμβάνεται υπόψη η σπανιότητα. Τα αποτελέσματα προέκυψαν από μαθηματικό μοντέλο που παίρνει υπόψη τη δυναμική εξέλιξη της ζήτησης νερού μέχρι το 2030 και τα διαθέσιμα αποθέματα νερού.

Πίνακας 1: Προτεινόμενη αύξηση της τιμής του νερού ύδρευσης (Ευρωσέντς ανά κυβικό μέτρο) για την αντιμετώπιση της σπανιότητας των υδάτινων πόρων την περίοδο 2010-2030.

Έτος	Σενάριο μελλοντικής ζήτησης νερού:			
	"Αισιόδοξο"	"Απαισιόδοξο"	"Αισιόδοξο"	"Απαισιόδοξο"
	Χωρίς κλιματική αλλαγή	Με κλιματική αλλαγή		
2010	41	44	43	46
2015	58	63	60	65
2020	82	88	85	92
2025	115	115	115	115
Προτεινόμενο έτος εισαγωγής νέων μονάδων αφαλάτωσης:				
	2025	2023	2024	2022

Σύμφωνα με το «αισιόδοξο» σενάριο και χωρίς κλιματική αλλαγή, η λιανική τιμή του νερού ύδρευσης θα πρέπει να αυξηθεί άμεσα κατά 41 Ευρωσέντς ανά κ.μ., και σταδιακά η αύξηση αυτή να φτάσει τα 1,15 Ευρώ/κ.μ. Μεταξύ των ετών 2022 και 2025, ανάλογα με το σενάριο, οι νέες μονάδες αφαλάτωσης γίνονται οικονομικά συμφέρουσες, οπότε δεν αυξάνεται πλέον η τιμή του νερού· υπολογίζεται ότι εκείνη την περίοδο οι τελικές τιμές για τον μέσο Κύπριο οικιακό καταναλωτή θα ξεπερνούν τα 2 Ευρώ/κ.μ. Σε κάθε περίπτωση, ο Πίνακας 1 δείχνει ότι θα ήταν οικονομικά συμφερότερο αν οι νέες μονάδες αφαλάτωσης κατασκευάζονταν μετά το 2020 και όχι σήμερα. Υπολογίσαμε επίσης ότι, αν είχε υιοθετηθεί αυτή η προσέγγιση τιμολόγησης μόλις μια δεκαετία νωρίτερα, ο ίδιος στόχος εξοικονόμησης νερού θα μπορούσε να επιτευχθεί με αισθητά χαμηλότερο κόστος.

Επειδή οι προτεινόμενες αυξήσεις είναι υψηλές, ειδικές περιπτώσεις νοικοκυριών θα μπορούσαν να ενισχυθούν με κατάλληλα επιδόματα. Σε κάθε περίπτωση, δεν συνιστάται να ασκεί το κράτος κοινωνική πολιτική επιδοτώντας τη χρήση ενός σπάνιου φυσικού πόρου όπως το νερό.

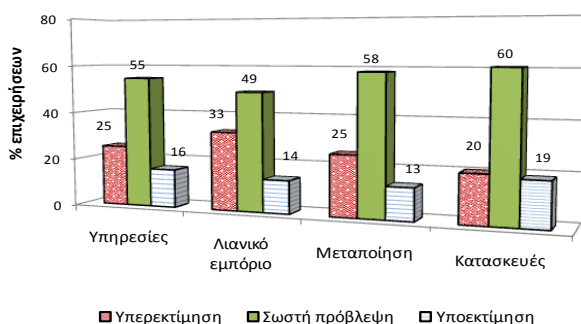
Συμπερασματικά, η διαχείριση των υδάτινων πόρων δεν πρέπει να εξαντλείται στην αύξηση της προσφοράς νερού· επιβάλλεται και περιορισμός της ζήτησης μέσω μέτρων εξοικονόμησης, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί κυρίως με κατάλληλη τιμολόγηση. Τεχνικές βελτιώσεις για μείωση των απωλειών στα δίκτυα ύδρευσης ή για την επιδότηση συστημάτων εξοικονόμησης νερού μπορούν επίσης να επιδράσουν θετικά. Οι εκστρατείες περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης, αν και χρήσιμες, δεν μπορούν να αποδώσουν σημαντικά όταν το κράτος διασφαλίζει απεριόριστες ποσότητες νερού χωρίς σημαντική αύξηση στην τιμή του.

* Zachariadis T., "The Costs of Residential Water Scarcity in Cyprus – Impact of Climate Change and Policy Options", Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής 03-10, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Μάιος 2010.

Οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας (ΕΟΣ) στοχεύουν στην αποτύπωση των αντιλήψεων των επιχειρηματιών και καταναλωτών για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, αλλά και των προσδοκιών τους για διάφορα οικονομικά μεγέθη. Τα στοιχεία αυτά είναι χρήσιμα για σκοπούς βραχυπρόθεσμης πρόβλεψης οικονομικών μεταβλητών, καθώς και για τη συστηματική παρακολούθηση των εξελίξεων στην οικονομία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διεξάγει εναρμονισμένες ΕΟΣ σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από το Μάιο του 2008 το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ), σε συνεργασία με τη RAI Consultants Public Ltd, διενεργεί τις ΕΟΣ στην Κύπρο. Τα στοιχεία συλλέγονται μηνιαία βάσει ερωτηματολογίων και καλύπτουν τους τομείς των υπηρεσιών, του λιανικού εμπορίου, της οικοδομικής βιομηχανίας, της μεταποίησης, καθώς και νοικοκυριά/καταναλωτές.

Το παρόν άρθρο παρουσιάζει κάποια αποτελέσματα έρευνας του ΚΟΕ που εστιάζεται στη διερεύνηση της συνέπειας των απαντήσεων των ΕΟΣ για την περίοδο Μαΐου 2008 – Απριλίου 2010 και στον εντοπισμό τυχόν συστηματικών αποκλίσεων από την πραγματικότητα.* Από το Διάγραμμα 1 μπορεί να αξιολογηθεί η συνέπεια μεταξύ των προβλεπομένων και πραγματικών αλλαγών τους τελευταίους 3 μήνες, στη ζήτηση, τις πωλήσεις, την παραγωγή και τα υπό εξέλιξη έργα στους τομείς των υπηρεσιών, λιανικού εμπορίου, μεταποίησης και κατασκευών αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται το ποσοστό των επιχειρήσεων των οποίων οι προβλέψεις/προσδοκίες που καταγράφηκαν 3 μήνες πριν επαληθεύτηκαν, και τα ποσοστά εκείνων που υπερεκτίμησαν/υποεκτίμησαν την οικονομική τους δραστηριότητα.

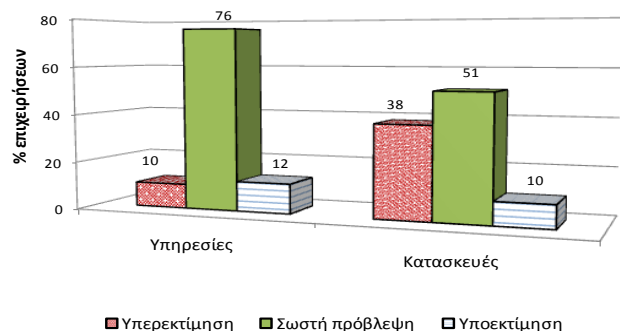
Διάγραμμα 1: Προσδοκώμενες και πραγματικές αλλαγές

Σε όλους τους τομείς, με εξαίρεση το λιανικό εμπόριο, οι προσδοκίες επαληθεύονται σε ποσοστό πέραν του 50%. Σε σημαντικό ποσοστό (20%–33%), όμως, φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις υπερεκτίμησαν την οικονομική δραστηριότητά τους, ενώ σε μικρότερο ποσοστό (13%–19%) ανέμεναν χαμηλότερη ζήτηση, πωλήσεις, παραγωγή ή οικοδομικά έργα από ό,τι τελικά είχαν στην πραγματικότητα. Άρα περισσότερες επιχειρήσεις στις ΕΟΣ παρουσιάστηκαν υπεραισιόδοξες παρά απαισιόδοξες σχετικά με τη δραστηριότητά τους.

Το Διάγραμμα 2 δείχνει το ποσοστό των επιχειρήσεων στους τομείς των υπηρεσιών και των κατασκευών που εκτίμησαν σωστά ή υπερεκτίμησαν/υποεκτίμησαν τη μεταβολή στον αριθμό των εργαζομένων τους επόμενους 3 μήνες. Στις υπηρεσίες παρατηρείται υψηλό ποσοστό επαλήθευσης των προσδοκιών. Στις κατασκευές, αν και οι μισές επιχειρήσεις έδωσαν σωστές προβλέψεις, ένα σημαντικό ποσοστό (38%) φαίνεται να υπερεκτίμησε τη μεταβολή στον αριθμό των εργαζομένων, αφού τελικά η απασχόληση έμεινε στα ίδια επίπεδα (αντί να αυξηθεί) ή μειώθηκε (αντί να μείνει σταθερή ή να αυξηθεί).

Διάγραμμα 2: Προσδοκώμενος και πραγματικός αρ. εργαζομένων

Εξετάζεται, επίσης, με οικονομετρική ανάλυση κατά πόσο τα διάφορα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων συνδέονται με σωστές προβλέψεις. Το μέγεθος της επιχείρησης δεν επηρεάζει την πιθανότητα σωστής πρόβλεψης των πωλήσεων στο λιανικό εμπόριο ή των υπό εξέλιξη έργων στις κατασκευές. Στις υπηρεσίες, επιχειρήσεις με 50–249 εργαζομένους έχουν υψηλότερη πιθανότητα από άλλες να προβλέπουν σωστά τη ζήτησή τους, ενώ μικρές επιχειρήσεις στη μεταποίηση έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα επαλήθευσης των προσδοκιών τους αναφορικά με την παραγωγή.

Γενικά, η ανάλυση των ατομικών στοιχείων των ΕΟΣ έδειξε ότι οι πλείστες επιχειρήσεις είναι σε θέση να προβλέψουν σωστά τα διάφορα οικονομικά μεγέθη τους, ενώ δεν παρουσιάζονται συστηματικές αποκλίσεις των προσδοκιών από την πραγματικότητα για συγκεκριμένες κατηγορίες/τύπους επιχειρήσεων. Διάφοροι απρόβλεπτοι εξωγενείς παράγοντες, ιδιαίτερα η αβεβαιότητα λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης επηρεάζουν αρνητικά την ικανότητα ορθής πρόβλεψης.

* Pashourtidou N. and A. Tsiaklis “An assessment of Business and Consumer Survey data for Cyprus”, Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου (υπό έκδοση).

Νέα Ερευνητικά Προγράμματα

- EUROMOD

Το EUROMOD είναι ένα μοντέλο προσομοίωσης φοροπαροχών για την Ευρωπαϊκή Ένωση το οποίο δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές και αναλυτές πολιτικής να υπολογίσουν, με διακρατικά συγκρίσιμο τρόπο, τις επιδράσεις των φόρων και των κοινωνικών παροχών στα εισοδήματα των νοικοκυριών και τα κίνητρα για συμμετοχή στην αγορά εργασίας στις χώρες-μέλη της ΕΕ. Επίσης, εκτιμά και αξιολογεί τις επιδράσεις που έχουν οι μεταρρυθμίσεις στο σύστημα φοροπαροχών, καθώς, και άλλες οικονομικές πολιτικές αλλαγές στη φτώχεια, την εισοδηματική ανισότητα, καθώς και στον κρατικό προϋπολογισμό.

Το ΚΟΕ, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Essex στο Ηνωμένο Βασίλειο, θα εργαστούν ώστε να συμπεριληφθεί και η Κύπρος στο μοντέλο αυτό. Το ερευνητικό πρόγραμμα ξεκίνησε το Μάρτιο του 2010, θα διαρκέσει δύο χρόνια και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- Επίδραση των Ενεργών Πολιτικών Αγοράς Εργασίας στην Απασχόληση και Ευημερία

Σκοπός του προγράμματος αυτού είναι η ανάλυση της προσφοράς εργασίας (συμμετοχή και ώρες), με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων με πρακτικές εφαρμογές μέτρων, στα πλαίσια των Ενεργών Πολιτικών Αγοράς Εργασίας (ΕΠΑΕ), για αύξηση της απασχόλησης και της ευημερίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε ομάδες ατόμων που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από πλευράς κοινωνικοοικονομικής πολιτικής, καθώς και ευάλωτες ομάδες, όπως είναι τα άτομα μεγάλης ηλικίας, οι γυναίκες, και άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

Η καινοτομία της προσέγγισης της έρευνας του ΚΟΕ έγκειται στο ότι οι ελαστικότητες της προσφοράς εργασίας θα υπολογιστούν μαζί με τις επιπτώσεις ευημερίας ώστε οι εναλλακτικές ΕΠΑΕ να συγκριθούν ως προς τις επιδράσεις τους τόσο στην απασχόληση όσο και στην ευημερία.

Οι οικονομετρικές εκτιμήσεις θα χρησιμοποιηθούν στο μοντέλο φοροπαροχών του ΚΟΕ για προσομοίωση των επιδράσεων εναλλακτικών πολιτικών απασχόλησης και ευημερίας. Αυτές οι πολιτικές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υψηλότερο αφορολόγητο εισόδημα, φορολογικές εκπτώσεις και απαλλαγές, και εργασιακά επιδόματα (in-work benefits). Τα ευρήματα της μελέτης θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό πολιτικής που να αποσκοπεί στην ενδυνάμωση της ικανότητας ανατροπής της τάσης για αποχή από την αγορά εργασίας και εξάρτηση από τις κοινωνικές παροχές, χωρίς να παραβλέπονται οι επιπτώσεις στην ευημερία του ατόμου.

Η έρευνα θα ξεκινήσει το Σεπτέμβριο 2010, θα διαρκέσει δύο χρόνια και θα χρηματοδοτηθεί από κονδύλια έρευνας του Πανεπιστημίου Κύπρου που εξασφάλισαν οι ερευνητές του ΚΟΕ ανταγωνιστικά, στη βάση αξιολόγησης από ανεξάρτητους κριτές.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

- 01-10 Kontolemis Z. G., N. Pashourtidou and A. Tsiaklis, "[Business and consumer surveys in Cyprus and the Euro area](#)", April 2010.
- 02-10 Andreou M., P. Pashardes and N. Pashourtidou, "[Cost and Value of Health Care in Cyprus](#)", April 2010.
- 03-10 Zachariadis Th., "[The Costs of Residential Water Scarcity in Cyprus](#)", May 2010.

Περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review*

Περιεχόμενα του τεύχους 7 (Ιούνιος 2010)

- **Cost and Value of Health Care in Cyprus**
Maria Andreou, Panos Pashardes and Nicoletta Pashourtidou
- **Retail Fuel Price Response to Oil Price Shocks in EU Countries**
Sofronis Clerides
- **Business and Consumer Surveys in Cyprus**
Nicoletta Pashourtidou and Andreas Tsiaklis
- **Immigration in Cyprus: An Analysis of the Determinants**
Panayiotis Gregoriou, Zenon Kontolemis and Maria Matsi
- **Crisis, Threats and Ways Out for the Greek Economy**
Nicos Christodoulakis

Νέα του Τμήματος Οικονομικών

Αναστασία Δημητρίου και Γιάννης Κασπαρής

Προπτυχιακά Προγράμματα

Το Τμήμα Οικονομικών προσφέρει δύο προπτυχιακά προγράμματα στα πτυχία Οικονομικών και στις Διεθνές, Ευρωπαϊκές και Οικονομικές Σπουδές.

Μεταπτυχιακά Προγράμματα

Το Τμήμα Οικονομικών προσφέρει μεταπτυχιακά προγράμματα – τρία επιπέδου Μάστερ και ένα διδακτορικού επιπέδου. Το πρόγραμμα Μάστερ στην Οικονομική Ανάλυση προσφέρεται στην Αγγλική γλώσσα. Επίσης, το χειμερινό εξάμηνο 2010-11 θα ξεκινήσει νέο πρόγραμμα Μάστερ σε Χρηματοοικονομικά Οικονομικά σε συνεργασία με το τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Διοίκησης Επιχειρήσεων.

Επισκέπτες Καθηγητές

Για το **Χειμερινό Εξάμηνο 2010-11**, επισκέπτονται το Τμήμα και διδάσκουν μαθήματα της ειδικότητάς τους στα προγράμματα του τμήματος οι:

- Φάμπιο Αντωνίου, Λέκτορας, PhD Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Αριστοκλής Αυγουστή, Λέκτορας, PhD University of Wisconsin – Madison
- Άγγελος Δελής, Λέκτορας, PhD University of Leicester, UK
- Μαρία Ηρακλέους, PhD, Virginia Polytechnic Institute and State University, USA
- Χρίστος Ιωάννου, Λέκτορας, PhD University of Minnesota
- Πάρης Νεάρχου, Λέκτορας, PhD Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Δημήτρης Ξεφτέρης, Λέκτορας, PhD Univeritat Autoónoma de Barcelona, Ισπανία
- Ömer Gökçekuş, Καθηγητής, Seton Hall University

Ειδικοί Επιστήμονες:

- Έλενα Κεττένη, PhD Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Νίκη Παπαδοπούλου, PhD Boston College, USA, Κεντρική Τράπεζα
- Μάριος Σούπασης, PhD Middlesex University, UK
- Γιώργος Συρίχας, PhD University of Essex, Κεντρική Τράπεζα

Άδειες Ακαδημαϊκού Προσωπικού

Στους Επίκουρους Καθηγητές του Τμήματος Άντρο Κούρτελλο και Κώστα Χατζηγιάννη έχει παραχωρηθεί σαββατική άδεια για το Χειμερινό Εξάμηνο 2010/11.

Κοινοτικό Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ/ERASMUS

Το Τμήμα Οικονομικών στα πλαίσια του Κοινοτικού προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ/ERASMUS προσφέρει μαθήματα και στην Αγγλική γλώσσα. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-11, θα προσφερθούν τα πιο κάτω μαθήματα:

Χειμερινό Εξάμηνο 2010-11

ΟΙΚ306 Διεθνής Χρηματοοικονομική
ΟΙΚ308 Οικονομική Ανάπτυξη

Εαρινό Εξάμηνο 2011-11

ΟΙΚ310 Χρηματοοικονομική Τραπεζική και Χρηματοδότηση
ΟΙΚ408 Οικονομική Μεγέθυνση

Σειρά Σεμιναρίων στα Οικονομικά

Όπως κάθε χρόνο, το Τμήμα Οικονομικών διοργανώνει σειρά σεμιναρίων με ομιλητές ακαδημαϊκούς από διάφορες χώρες. Τα σεμινάρια είναι ανοικτά για το κοινό. Περισσότερες πληροφορίες δίνονται στην ιστοσελίδα του Τμήματος:

<http://www.ucy.ac.cy/goto/economics/en-US/seminars.aspx>

Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό

Το Τμήμα Οικονομικών έχει προκηρύξει μία κενή θέση Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού. Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων είναι 2 Ιουλίου 2010. Περισσότερες πληροφορίες δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου στο σύνδεσμο

<http://www.ucy.ac.cy/data/hure/akdm%20kenes%20thesis/OIK/EEPprokirixi82010.pdf>

Τελετές Βράβευσης και αποφοίτησης των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών

Η τελετή βράβευσης των πρωτευσάντων φοιτητών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 22 Ιουνίου 2010 στην Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η τελετή αποφοίτησης των προπτυχιακών φοιτητών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης είναι προγραμματισμένη να πραγματοποιηθεί την Πέμπτη 24 Ιουνίου 2010 και των μεταπτυχιακών φοιτητών την Παρασκευή 26 Ιουνίου 2010.

Μετακόμιση Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Την 1^η Ιουλίου 2010 προγραμματίζεται η μετακόμιση του Τμήματος Οικονομικών και του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών στα νέα ιδιόκτητα κτήρια της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης στην Πανεπιστημιούπολη, Λεωφόρος Πανεπιστημίου 1, 2109 Αγλαντζιά.

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά το ΚΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς, Γενικός Διευθυντής Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Γεώργιος Γεωργίου, Γραφείο Προγραμματισμού (Γενικός Διευθυντής)
 Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ, Τμήμα Οικονομικών (Πρόεδρος)
 Γεώργιος Παπαγεωργίου, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενικός Διευθυντής)
 Πάνος Πασιαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (Διευθυντής)
 Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Ανώτερος Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών)
 Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)
 Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Πανεπιστήμιο Κύπρου (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Έλενα Ανδρέου Σωφρόνης Κληρίδης Θεοφάνης Μαμουνέας
 Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ Λούης Χριστοφίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Θεόδωρος Ζαχαριάδης Άντρος Κούρτελλος
 Θανάσης Στέγγος

ΤΟΜΕΑΣ

Δημόσιος

Νοικοκυριά

Επιχειρήσεις

Οικονομικές Προβλέψεις

Άλλα ερευνητικά προγράμματα

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αλέξανδρος Πολυκάρπου, τηλ. 22893668, email: polycarpou@ucy.ac.cy

Μαρία Ανδρέου, τηλ. 22893674, email: andreou.maria@ucy.ac.cy

Παναγιώτης Γρηγορίου, τηλ. 22893673, email: gregorioup@ucy.ac.cy

Νικολέττα Πασιουρτίδου, τηλ. 22893663, email: n.pashourtidou@ucy.ac.cy

Νικολέττα Πασιουρτίδου, τηλ. 22893663, email: n.pashourtidou@ucy.ac.cy

Αντζελα Σιεκέρσαββα, τηλ. 22893660, email: adangela@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του ενημερωτικού δελτίου, με αναφορά στο παρόν δελτίο και τους συγγραφείς του άρθρου.

Η 'Οικονομική Έρευνα' κυκλοφορεί τρεις φορές ετησίως και είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ <http://www.ucy.ac.cy/goto/ecorece/el-GR/HOME.aspx>